Alberto Moravia

Contes romans

Una tria

✡

Traducció
d'Anna Casassas

Edició i pròleg de
Tina Vallès

comanegra

Contes romans

Tant és qui és Moravia, 11

Ironies de la calor, 31
El pallasso, 43
El pensador, 53
El pícnic, 67
No dic que no, 79
Caterina, 91
El terror de Roma, 103
La ruïna de la humanitat, 129
Vell estúpid, 139
La carta, 149
La vida al camp, 161
Dies i dies hi ha, 173
La revenja de Tarzan, 185
El nas, 195
Mira'm i no em toquis, 205

Ironies de la calor

A l'estiu, potser perquè encara soc jove i encara no m'he adaptat al fet de ser marit i pare de família, sempre em venen ganes de fugir. Quan és estiu, a les cases dels rics, al matí tanquen les finestres i l'aire fresc de la nit es queda a les estances àmplies i fosques on, en la penombra, brillen miralls, terres de marbre i mobles encerats. Tot és a lloc, tot és net, reposant, fosc. A més, si tens set, et porten una beguda ben freda en una safata, una taronjada, una llimonada, en un got de cristall en el qual els glaçons, quan els barreges, fan un soroll alegre que tot sol ja refresca. Però a les cases dels pobres les coses van d'una altra manera. El primer dia de calor, la xafogor entra a les habitacions petites i asfixiants i ja no se'n va. Vols beure, però de l'aixeta de la cuina només en surt una aigua calenta que sembla brou. A casa ja no t'hi pots ni moure, com si

tot, mobles, vestits, estris, s'hagués inflat i t'hagués de caure al damunt. Tothom va en mànigues de camisa, però les camises estan suades i puden. Si tanques les finestres, t'ofegues perquè l'aire de la nit no ha pogut entrar en aquelles dues o tres habitacions on dormen sis persones; si les obres, el sol t'inunda i és com si fossis al carrer i tot fa olor de ferro roent, de suor i de pols. Amb la calor, fins i tot els caràcters s'escalfen, vull dir que es tornen bel·licosos: però el ric, si li pica, agafa i se'n va al fons del pis, tres estances més enllà; els pobres, en canvi, es queden davant dels plats greixosos i els gots bruts, nas a nas; o bé han de sortir de casa.

Un d'aquests dies, després d'una bona picabaralla amb tota la família, és a dir amb la dona, perquè la sopa era salada i cremava, amb el cunyat perquè defensava la meva dona i jo trobava que no hi tenia cap dret perquè estava sense feina i a càrrec meu, amb la cunyada perquè em defensava a mi i això em tocava la pera perquè sabia que ho feia per coqueteria perquè estava enamorada de mi, amb la mare perquè mirava de calmar-me, amb el pare perquè es queixava que volia menjar tranquil, i fins i tot amb la nena, perquè havia arrencat a plorar, tot d'un plegat em vaig aixecar, vaig agafar la jaqueta de sobre la cadira i vaig dir simplement: «Sabeu què? N'estic ben tip, de tots, ja

ens veurem a l'octubre, quan faci fresca», i me'n vaig anar. La meva dona, pobreta, em va córrer al darrere i abocant-se a la barana de l'escala em va cridar que hi havia amanida de cogombres, de la que m'agrada tant. Li vaig respondre que se la mengés ella i vaig baixar cap al carrer.

Vivim a la via Ostiense. La vaig travessar i, maquinalment, vaig anar cap al pont de ferro, on hi ha el port fluvial de Roma. Eren les dues, l'hora més calenta del dia, amb un cel de xaloc, lívid, que semblava un ull de vellut de resultes d'un cop de puny. Quan vaig ser al pont, em vaig recolzar al parapet de ferro empernat: bullia. El Tíber, encaixonat entre els molls, al fons de les murades inclinades, semblava, fins i tot pel color fangós, una claveguera a cel obert. El gasòmetre, que recorda un esquelet romanent d'un incendi, els alts forns de les fàbriques de gas, les torres de les sitges, els tubs dels dipòsits de petroli, els teulats punxeguts de la central termoelèctrica tancaven l'horitzó com si allò no fos Roma, sinó alguna ciutat industrial del nord. Em vaig quedar una estona mirant el Tíber, groc i petit, amb una barcassa carregada de sacs de ciment aturada arran de moll, i em va fer riure pensar que aquell rierol es feia dir port com els ports de Gènova i de Nàpols, plens de naus de totes mides. Si volia

fugir de debò, d'aquell port podia arribar, si fa no fa, a Fiumicino, just per menjar peix fregit davant del mar. Finalment vaig fer un cop de cap, vaig passar el pont i em vaig dirigir cap a uns terrenys de l'altra banda del Tíber. Tot i que vivia allà a prop, no hi havia estat mai i no sabia on anava. Primer vaig caminar per un carrer asfaltat, normal, per bé que entre camps eixorcs on hi havia un escampall d'escombraries; després el carrer es va convertir en un camí de terra i les escombraries van fer pilons alts, quasi turonets. Vaig pensar que havia anat a parar just on descarreguen totes les escombraries de Roma: no es veia ni un bri d'herba, només paperots, llaunes rovellades, tronxos, residus, en una llum enlluernadora, amb una pudor àcida de coses fetes malbé. Estava esmaperdut, com qui ja no té ganes de continuar endavant però d'altra banda no voldria tornar enrere. Tot d'una vaig sentir cridar «pst... pst...», com es fa amb els gossos.

Em vaig girar per veure on podia ser el gos. Però no n'hi havia cap, per més que, amb totes aquelles deixalles, allò era ben bé un lloc per a gossos de carrer; per això vaig pensar que em devien cridar a mi i vaig mirar cap a la banda d'on venia la veu. Aleshores vaig veure, a redós dels munts d'escombraries, una barraqueta en la qual no m'havia fixat, minúscula, guerxa,

amb el teulat de llauna ondulada. A la porta hi havia una nena rossa, potser d'uns vuit anys, que em feia senyal d'entrar. La vaig mirar: tenia la cara blanca i bruta i taques fosques sota els ulls, com una dona. Els cabells, plens de brins de palla, borrissol i pols, li feien un cap gros i hirsut com d'un milà. Duia un vestit ben senzill: un sac de cànem amb quatre forats, dos per als braços i dos per a les cames. Així que em vaig girar, em va preguntar: «Ets metge?».

—No —vaig respondre—. Per què? Necessites un metge?

—Perquè si ets metge, vine, la mama es troba malament.

No vaig voler insistir per demostrar-li que no era metge i vaig entrar a la barraca. D'entrada vaig tenir la sensació d'haver-me ficat a la botiga d'un drapaire, al Campo di Fiori. Tot penjava del sostre: roba, mitjons, sabates, estris, cassons, draps. De seguida vaig entendre que eren les seves coses, que tenien penjant de ganxos a falta de mobles. Mentre, ajupint el cap sota totes aquelles penjarelles, em girava cap a totes bandes buscant la mare, la nena em va indicar, amb gest quasi furtiu, un pilonet de parracs en un racó. Vaig mirar millor i em vaig adonar que aquell pilonet de parracs em mirava amb un ull espurnejant, l'altre

el tenia tapat per una grenya de cabells grisos. Em va colpir el seu aspecte: semblava una vella, però tanmateix s'entenia que era jove. Quan em va veure, de seguida va dir:

—Mi-te'l aquest.

La nena va arrencar a riure, com si comencés un espectacle divertit, i es va ajupir per jugar a terra amb unes llaunes obertes.

—No et conec, jo... què et passa? Aquesta nena és filla teva? —vaig dir jo.

—És clar... i teva també —va fer ella.

La nena va tornar a riure per sota el nas, amb el cap cot. Vaig suposar que era una broma i vaig respondre:

—Podria ser filla meva, però també d'algú altre.

—No —va fer la dona, redreçant-se a mitges i assenyalant-me amb un dit—, és filla teva i ben teva... Dropo, malfeiner, vagarro, pocapena, que no ets res més.

Aquests insults van fer riure la nena de bona gana, com si se'ls hagués esperat.

Jo, ofès, vaig dir:

—Vigila com parles... Ja t'he dit que no et conec.

—No em coneixes, eh... No em coneixes però has tornat... Si no em coneixes, com és que has trobat el camí de casa?

—Dropo, vagarro —es va posar a cantar fluixet la nena.

Ara jo suava, una mica per la calor asfixiant i una mica d'angoixa.

—Passava, per casualitat... —vaig dir.

—Ui, sí, pobret... —Es va girar cap a la nena i li va manar:— Dona'm la bossa.

La nena, ràpida, va despenjar del sostre una bosseta de vellut negre tota bruta i trencada i l'hi va donar. La mare la va obrir, en va treure un paper i va dir:

—Aquí tens el certificat de matrimoni: Proietti, Elvira, casada amb Rapelli, Ernesto... Encara ho negues, ara, Ernesto Rapelli?

Em va esfereir que jo també em dic Ernesto.

—Però no em dic Rapelli, jo —vaig dir, una mica desconcertat.

—Ah, no?

La nena cantussejava «Ernesto, Ernesto» i la dona es va aixecar. Ho havia endevinat: encara que tingués els cabells grisos i arrugues i potser li haguessin caigut les dents, es veia que no tenia més de trenta anys.

—Ah, no, no et dius Rapelli?

Amb les mans als malucs se'm va plantar al davant, em va mirar i va exclamar:

—Ets en Rapelli... Davant de Déu i dels homes, ets en Rapelli.

—Està bé —vaig dir—, ja veig que no estàs fina... Si no et sap greu, me'n vaig.

—A poc a poc, un moment... No corris tant.

Mentrestant la nena, contenta com un gínjol, ballava al voltant nostre.

La dona va continuar, sarcàstica:

—L'Ernesto, el gran Ernesto... Que deixa la dona plantada i fuig de casa i no dona senyals de vida durant un any... I saps de què hem viscut, aquesta criatura i jo, tot aquest any que no se t'ha vist el pèl?

—No ho sé —vaig dir amb brusquedat— ni ho vull saber... Deixa'm estar.

—Explica-l'hi tu —va dir cridant a la nena—, explica-li tu de què hem viscut, explica-l'hi al teu pare.

—De caritat —va dir la nena, tota alegre, amb veu cantant, posant-se'm també al davant.

Confesso la veritat, començava a sentir-me realment desconcertat. Totes aquelles coincidències: el nom d'Ernesto, el fet que jo també me n'havia anat de casa, i a més el fet que també tenia una dona i una nena, em feien sentir que ja no era jo i que alhora ho era però d'una manera diferent de l'habitual. Ella, mentrestant, veient-me insegur, em bramava sota el nas:

—I saps què l'espera a qui abandona el sostre conjugal? La presó... Ho has entès, criminal? La presó.

Aquesta vegada em va agafar por i, sense dir res, em vaig girar per anar-me'n. Però al pas de la porta hi havia algú que ens mirava, una doneta desnerida, pobra, però neta i endreçada. Veient-me perdut, em va dir:

—No li faci cas... Té la mania que tots els homes són el seu marit. I la trapella de la seva filla fa anar expressament els que passen cap a casa per divertir-se sentint-la cridar i exaltar-se... Espera que si t'agafo, mala bruixa.

Va fer un gest com si volgués ventar una bufetada a la nena, que, ràpida, la va evitar i va començar a ballar al meu voltant tot repetint, alegrement:

—T'ho has cregut, digues la veritat, t'ho has cregut... I has tingut por, has tingut por, has tingut por.

—Elvira, aquest home no és el teu marit —va dir la dona tranquil·lament.

De seguida, com convençuda, l'Elvira va tornar a arraulir-se en un racó. La dona, ja sense ocupar-se de mi, va anar cap al fons de la barraca i es va posar a remenar el que hi havia en un fogó.

—Soc jo que els faig el menjar —em va explicar—, és cert que viuen de caritat, però el marit no se'n va anar, es va morir...

Ja en tenia ben bé prou. Em vaig treure cent lires de la cartera i les vaig donar a la nena, que les va agafar sense donar les gràcies. Tot seguit vaig sortir i vaig refer el camí per on havia anat fins allà: del camí al carrer asfaltat i després, passant pel pont, fins a la via Ostiense. A casa, en comparació amb la calor que feia a la barraca, vaig tenir la sensació d'entrar en una cova. I tot i que els pocs mobles que teníem eren molt modestos, eren molt millor que els claus dels quals aquelles dues desgraciades penjaven els seus parracs. A la cuina ja havien desparat taula; la meva dona va treure l'amanida de cogombre que m'havia guardat i jo me la vaig menjar amb pa, tot mirant-la mentre rentava els plats i els coberts, a peu dret davant de l'aigüera. Després em vaig aixecar, li vaig fer un petó al coll a traïció, i així vam fer les paus.

Al cap d'uns quants dies, vaig explicar a la meva dona la història de la barraca i aleshores vaig decidir tornar-hi per veure si podia fer alguna cosa per la nena. Ja no em feia por que em prenguessin per l'Ernesto Rapelli. Però, us ho creureu? No vaig trobar ni la barraca, ni la dona, ni la nena, ni l'altra dona desnerida que els feia el menjar. Vaig voltar durant una hora, sota el sol enlluernador, entre els pilons

d'escombraries, i al final vaig tornar a casa, vençut. Des d'aquell dia, penso que no vaig saber trobar el camí. La meva dona, en canvi, diu que aquella història me la vaig inventar jo, pels remordiments d'haver pensat a abandonar-la.